

ДОПОВІДНА

Щодо регіоналізації алгоритму адресного розміщення державного замовлення на навчання для здобуття ступеня бакалавра

Ця доповідна присвячена аналізу деяких наслідків переходу з 2016 року на нову систему конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня бакалавра та пропозиціям щодо удосконалення впровадженого алгоритму адресного розміщення державного замовлення. Основою для цього аналізу є вимоги щодо реалізації Міністерством освіти і науки України державної політики розвитку людського капіталу та вимоги статі 44 «Умови прийому на навчання до закладів вищої освіти» та інших статей Закону України «Про вищу освіту», якими визначається державна політика у сфері вищої освіти.

Не ставлячи під сумнів дійсно реальні переваги впровадженого алгоритму адресного розміщення державного замовлення (що отримав назву «широкого конкурсу»), який дуже сильно оздоровив з точки зору доброчесності нашу освітянську систему, та розуміючи той величезний обсяг роботи, який був виконаний Департаментом вищої освіти МОН на чолі з О.І Шаровим, хотів би звернути увагу на ті загрози державної політиці розвитку людського капіталу в окремих регіонах України, що є наслідками 2-х річної реалізації алгоритму широкого конкурсу в існуючому вигляді. А також запропонувати механізм їх швидкого подолання без внесення суттєвих змін до алгоритму адресного розміщення державного замовлення та без втручання у існуючу нормативно-правову базу конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня бакалавра.

Державна політика *розвитку людського капіталу* у сфері вищої освіти, на наш погляд, повинна будуватися на підтримці та розвитку конкурентоздатних напрямів підготовки та наукових шкіл, що історично склалися у вищих всієї країни та забезпечують розвиток людського капіталу за всіма регіонами (територіальними громадами) України. Бо саме *конкурентоспроможний людський капітал* є одним з основних критичних чинників інноваційного розвитку територіальних громад у XXI столітті, і штучні проблеми, що виникають нерівномірністю розвитку людського капіталу за регіонами, неминуче відіб'ються в майбутньому.

Міністерство освіти і науки України реалізує принципи такої виваженої державної політики у анонсованій перебудові системи фінансування наукових досліджень у закладах вищої освіти, у впровадженій системі конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня магістра.

Але система конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня бакалавра, що використовується МОН України вже третій рік, побудована зовсім інших принципах. Перехід на нову модель конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня бакалавра здійснювався під шляхетними гаслами «місця йдуть за абі-

турієнтом, які довели свій високий рівень знань» та «держава створює умови для реалізації абітурієнтами права обирати найкращі виші». Був запроваджений принцип «місця (гроші) йдуть за абітурієнтом», тобто тут мають панувати ринкові, як би мовити, відносини та конкуренція між закладами вищої освіти за кращого абітурієнта.

На жаль, при цьому ігнорується беззаперечний факт, що український «ринок освітніх послуг» побудований не на **реальній конкуренції напрямів підготовки та наукових шкіл** (про яку мріяли розробники алгоритму «широкого конкурсу»), а на стереотипах, моді на ти чи інші спеціальності, що склалися за допомогою ЗМІ у молоді. Уподобання абітурієнтів не співпадають з даними незалежних рейтингів вищої освіти, на які спирається МОН України, по ЗВО окремих регіонів.

Крім того, загрозою, на яку не втомлюються привертати увагу представники закладів вищої освіти, є те, що ці стереотипи поведінки абітурієнтів досить часто приходять у гостре протиріччя з державними інтересами. Рада ректорів вишів Одеської області уперше про це попереджало МОН ще у серпні 2016 року.

В палких дискусіях 2016 року Міністерство пішло на корегування цієї ситуації шляхом введення в Умовах прийому на навчання 2017 року так званого «галузевого коефіцієнту», який підвищував на **3 відсотки** конкурсний бал абітурієнтів, що подають заяви на окремі спеціальності, яким надається особлива підтримка. Нажаль, вплив такого кроку на перерозподіл пріоритетів абітурієнтів, в першу чергу з високими конкурсними балами, та їх наближення до інтересів держави, виявилось незначним – за даними громадської організації CEDOS (www.facebook.com/CEDOS.org.ua/posts/834545256723176) лише 10% вступників, які мали галузевий коефіцієнт, він справді знадобився. В інших публікаціях було доведено, що мета підвищити якість набору на ці спеціальності за рахунок введення галузевого коефіцієнту в 2017 році навряд була досягнута.

В Умовах прийому на навчання у 2018 році цей коефіцієнт був не тільки не збільшений, а навпаки - зменшений до 2%, тому є незрозумілим яким чином ця загальнодержавна проблема підвищення якості набору на окремі спеціальності, що потребують особливої підтримки, буде вирішуватися в межах алгоритму широкого конкурсу не кількісно (заповнення виділених місць держзамовлення), а якісно.

Друга загроза, яка висвітлилася після введення МОН нової системи конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня бакалавра, і є, на наш погляд, ще значно більш важливою та гострішою – це все зростаючі значні дисбаланси у розподілі місць державного замовлення між регіонами України. Цей дисбаланс напряму веде до пропорційних дисбалансів у **фінансуванні вищої освіти в окремих регіонах** країни та жодним чином не пов'язаний з конкурентоздатністю напрямів підготовки та наукових шкіл, що історично склалися у вишах всієї країни та навпаки, веде до їх швидкої руйнації.

Цей механізм руйнації закладений у диспропорціях у реальних результатах зовнішнього незалежного оцінювання абітурієнтів за регіонами України, які протягом спостерігаються практично за всіма (!) предметами тестування протягом останніх чотирьох, як мінімум, років. Як приклад, в табл. 1 та 2 наведений аналіз

за 2017 рік, що складені Радою ректорів закладів вищої освіти Одеської області (<https://www.facebook.com/groups/284339708674108/permalink/329066914201387/>) та ЗМІ (<http://vnz.org.ua/novyny/vstup/10266-lviv-kraschyj-sered-oblasnyh-tsentriv-za-rezultatamy-zno>) на основі даних Українського центру оцінювання якості освіти.

Співставлення результатів ЗНО 2017 року за регіонами				
	Південний регіон		Західний регіон	
	140-200	180-200	140-200	180-200
Укр. мова та література	43,15%	8,95%	54,52%	17,05%
брали участь (чол.)	37117		38127	
не подолали (% та чол.)	7,92%	2940	8,64%	3294
Історія України	30,62%	3,60%	40,55%	8,48%
брали участь (чол.)	26891		29314	
не подолали (% та чол.)	14,80%	3980	15,46%	4532
Математика	33,98%	6,23%	44,80%	10,57%
брали участь (чол.)	18870		15608	
не подолали (% та чол.)	19,87%	3749	14,94%	2332
Фізика	21,73%	2,84%	32,01%	4,88%
брали участь (чол.)	3982		3645	
не подолали (% та чол.)	28,05%	1117	22,22%	810
Хімія	34,98%	8,49%	50,14%	14,59%
брали участь (чол.)	3226		3871	
не подолали (% та чол.)	22,56%	728	13,25%	513
Біологія	32,06%	4,63%	40,52%	8,05%
брали участь (чол.)	13433		12839	
не подолали (% та чол.)	13,88%	1865	12,67%	1627
Географія	39,45%	5,02%	41,99%	7,44%
брали участь (чол.)	8362		13992	
не подолали (% та чол.)	9,04%	756	11,27%	1577
Англійська мова	42,33%	9,86%	53,89%	14,25%
брали участь (чол.)	13905		12116	
не подолали (% та чол.)	19,95%	2774	12,33%	1494
Південний регіон: Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька області				
Західний регіон: Львівська, Рівненська, Ів.-Франківська, Тернопільська області				

Табл.1. *Результати ЗНО абітурієнтів деяких областей України у 2017 році (за даними Українського центру оцінювання якості освіти)*

Як можна побачити, ці результати, які в умовах загальнодержавного широкого конкурсу є основою для зарахування за алгоритмом широкого конкурсу, суттєво відрізняються у Західному регіоні України, місті Києві, з одного боку, та областях Південного регіону, з іншого боку. З'ясування причин такої сталої та довготривалої різниці у результатах ЗНО за всіма предметами (!) у Західному та Південному регіоні України, на наш погляд, є нагальною загальнодержавною зада-

чею, насамперед для педагогічної науки та МОН України. На жаль для виправлення цієї загрозливої ситуації потрібен значний час, і у найближчій перспективі в умовах широкого конкурсу абітурієнти південних областей є і будуть **неконкурентними** у порівнянні з абітурієнтами міста Києва та західних областей.

Рейтинг обласних центрів за результатами ЗНО-2017

Місце			Місто, населення	Середній бал ЗНО	К-ть випускників			
2017	2016	Δ			Всього	Не здали один або більше тестів		
1	1		Львів	728 тис.	157.09	4259	507	11.9%
2	4	+2	Рівне	247 тис.	154.69	1281	161	12.6%
3	5	+2	Івано-Франківськ	233 тис.	153.93	1317	189	14.4%
4	3	-1	Київ	2 926 тис.	153.51	14694	1772	12.1%
5	8	+3	Луцьк	217 тис.	152.75	1380	166	12%
6	2	-4	Тернопіль	218 тис.	152.45	1146	142	12.4%
7	7		Вінниця	373 тис.	152.11	1732	211	12.2%
8	14	+6	Житомир	267 тис.	151.55	1489	169	11.3%
9	6	-3	Черкаси	282 тис.	150.97	1431	204	14.3%
10	13	+3	Суми	266 тис.	150.75	1542	211	13.7%
11	12	+1	Чернівці	266 тис.	150.17	1196	208	17.4%
12	11	-1	Хмельн-кий	269 тис.	149.94	1511	206	13.6%
13	9	-4	Полтава	292 тис.	149.92	1417	199	14%
14	16	+2	Чернігів	292 тис.	148.71	1708	300	17.6%
15	15		Харків	1 439 тис.	148.64	6332	1085	17.1%
16	10	-6	Ужгород	114 тис.	148.35	861	157	18.2%
17	18	+1	Кропив-кий	230 тис.	146.98	1326	229	17.3%
18	17	-1	Дніпро	977 тис.	146.63	4680	918	19.6%
19	22	+3	Херсон	293 тис.	146.16	1859	375	20.2%
20	19	-1	Одеса	1 011 тис.	145.48	4797	1062	22.1%
21	21		Запоріжжя	751 тис.	145.21	3390	727	21.4%
22	20	-2	Миколаїв	491 тис.	144.42	2272	526	23.2%
23	23		Кривий Ріг	636 тис.	143.15	3115	692	22.2%

Табл. 2. Аналіз результатів ЗНО абітурієнтів 2017 року, оприлюднений у ЗМІ (<http://vnz.org.ua/novyny/vstup/10266-lviv-kraschyj-sered-oblasnyh-tsentriv-za-rezultatamy-zno>)

Наслідком цієї ситуації в останні роки є зростаючі суттєві дисбаланси у розподілі місць державного замовлення, що еквівалентно – у розподілі державного фінансування, між закладами вищої освіти вказаних регіонів. Аналіз розподілу місць державного замовлення за алгоритмом широкого конкурсу у п'ятох крупних центрах вищої освіти, який був виконаний Радою ректорів ЗВО Одеської області, представлено у табл. 3 (<https://www.facebook.com/groups/284339708674108/permalink/330188344089244/>). Як можна побачити, йде швидка концентрація фінансування вищої освіти у вишах міста Києва (біля 30% загального обсягу державного замовлення) та міста Львова (більше 11% загального обсягу державного замовлення) за рахунок суттєвого зменшення кількості бюджетних місць у містах Харкові

(13%), Дніпрі (6,5%), Одесі (6,5%). В інших містах півдня України ситуації ще гірша.

Надані за широким конкурсом у 2017 р. рекомендації на місця держзамовлення у ВНЗ деяких областей (дані ЄДЕБО <https://ez.osvitavsims.org.ua/news.html>)

Галузь	Всього в шир.конкурсі місць держзамовлення	ВНЗ Одеської області	%	ВНЗ Дніпропетр. області	%	ВНЗ Львівської області	%	ВНЗ Харківської області	%	ВНЗ м. Київ	%
Природничі науки, біологія та математика	3534	157	4,44	189	5,35	470	13,30	471	13,33	1208	34,18
Інформаційні технології	6152	281	4,57	308	5,01	874	14,21	1041	16,92	2122	34,49
Електроніка та телекомунікації	1224	76	6,21	36	2,94	87	7,11	196	16,01	455	37,17
Автоматизація та приладобудування	1671	136	8,14	96	5,75	120	7,18	359	21,48	439	26,27
Механічна інженерія	2290	164	7,16	216	9,43	92	4,02	389	16,99	587	25,63
Електрична інженерія	1749	132	7,55	167	9,55	126	7,20	282	16,12	493	28,19
Хімічна та біоінженерія	824	52	6,31	69	8,37	104	12,62	101	12,26	446	54,13
Виробництво та технології	1403	103	7,34	157	11,19	120	8,55	182	12,97	325	23,16
Будівництво	1866	127	6,81	231	12,38	145	7,77	226	12,11	424	22,72
Аграрні науки та продовольство	2522	74	2,93	165	6,54	171	6,78	227	9,00	339	13,44
Транспорт	1549	288	18,59	189	12,20	124	8,01	311	20,08	263	16,98
Охорона здоров'я	5144	406	7,89	414	8,05	530	10,30	461	8,96	935	18,18
Гуманітарні спеціальності	9547	579	6,06	351	3,68	1437	15,05	1201	12,58	3549	37,17
Соціальна робота та обслуговування	995	50	5,03	44	4,42	72	7,24	79	7,94	290	29,15
Всього по 114 спеціальностям та спеціалізаціям	40470	2625	6,49	2632	6,50	4472	11,05	5526	13,65	11875	29,34

Табл. 3. Аналіз наданих за широким конкурсом у 2017 р. місць державного замовлення на навчання для здобуття ступеня бакалавра у деяких регіонах України

(<https://www.facebook.com/groups/284339708674108/permalink/330188344089244/>)

Збереження цієї тенденції ще декілька років неминуче призведе до незворотних процесів руйнації напрямів підготовки, наукових шкіл, в тому числі конкурентоздатних, та історичних центрів вищої освіти, що формувалися протягом майже сотні років. І більше того, подовження цієї тенденції призведе до значних дисбалансів у якості людського капіталу за регіонами України, тому що абсолютна більшість з тих, хто отримує місця держзамовлення, є мешканцями тих областей, де розташовані ці виші.

Так, за даними Ради ректорів ЗВО Одеської області за 5 останніх років кількість бюджетних місць у вишах області зменшилася майже на половину, не ліпша ситуація й по іншим областям півдня України. Це загострює соціальну обстановку в регіоні, суттєво погіршує його інвестиційну привабливість через погіршення якості людського капіталу.

Поки що МОН України намагається вирішити цю проблему за рахунок введення з 2017 року так зв. «регіонального коефіцієнту», який підвищує конкурсний бал абітурієнтів, що подають заяви на навчання до регіональних закладів вищої освіти. Але, як показав аналіз, проведений у минулому році громадською організацією CEDOS (<https://www.facebook.com/CEDOS.org.ua/posts/834545256723176>), цей коефіцієнт в першу чергу спрацював для вишів знову ж таки західного регіону (845 бюджетних місць проти 582 місць, що отримали в сумі ЗВО всіх інших регіонів України). Навряд чи введення більшої диференціації регіонального коефіцієнту в Умовах прийому на навчання у 2018 році за незрозумілою методикою зможуть суттєво виправити цю ситуацію.

Важливість та гостроту цієї проблеми визнано також Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти, в рішенні якого від 14.03.2018р. з питання «Про стан впровадження Закону України «Про вищу освіту»» відзначено, що *«...алгоритм широкого конкурсу, орієнтований на забезпечення права вступника на вибір закладу освіти, призводить до значних диспропорцій у регіональному розподілі державного фінансування підготовки фахівців за бакалаврськими програмами»*.

Але визнання існуючої проблеми – це лише половина діла, головне – розробити заходи як виправити цю ситуацію. Рада ректорів ЗВО Одеського регіону протягом двох років пропонує рішення, яке полягає в ідеї регіоналізації широкого конкурсу, суть якої полягає в тому, що на початку реалізації алгоритму широкого конкурсу державне замовлення для здобуття ступеня бакалавра поділяється за укрупненими освітніми регіонами України, спираючись на демографічні показники цих регіонів. Нормативною підставою для введення такого попереднього кроку є вимога пункту 8 статті 72 Закону України «Про вищу освіту», згідно з якою *«Фінансування за рахунок видатків Державного бюджету України підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями відповідних ступенів вищої освіти встановлюється в обсязі, необхідному для забезпечення на кожні 10 тисяч населення навчання не менше 180 студентів»*).

При цьому, підкреслюю, принцип адресного розміщення державного замовлення не змінюється – абітурієнти виборюють місця держзамовлення згідно з їх уподобаннями та отриманим конкурсним балом та мають можливість подати заяви на вступ до будь-якого закладу вищої освіти України без жодних обмежень.

Рада ректорів ЗВО Одеської області запропонувала у першому наближенні географічний (як найбільш простий) принцип формування таких укрупнених освітніх регіонів з приблизно однаковою чисельністю населення, наприклад виділити такі райони:

- **Західний освітній регіон** (Львівська, Волинська Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька та Тернопільська області). Кількість населення в цьому освітньому окрузі станом на 1.01.2016р. становить 8193954 чол.

- **Північний освітній регіон** (Рівненська, Житомирська, місто Київ, Київська, Чернігівська та Сумська області). Кількість населення в цьому освітньому окрузі станом на 1.01.2016р. становить 9206395 чол.

- **Центральний освітній регіон** (Хмельницька, Вінницька, Черкаська, Полтавська та Дніпропетровська області). Кількість населення в цьому освітньому окрузі станом на 1.01.2016р. становить 8833373 чол.

- **Східний освітній регіон** (Харківська, Донецька та Луганська області). Кількість населення в цьому освітньому окрузі станом на 1.01.2016р. становить 9189150 чол.

- **Південний освітній регіон** (Кіровоградська, Одеська, Миколаївська, Херсонська та Запорізька області). Кількість населення в цьому освітньому окрузі станом на 1.01.2016р. становить 7337644 чол.

Реалізація запропонованого підходу практично не змінює існуючий алгоритм адресного розміщення державного замовлення на навчання для здобуття ступеня бакалавра, необхідно зробити лише один додатковий крок – затверджені Кабінетом Міністрів України обсяги державного замовлення (так званий «Суперобсяг» за термінологією Умов прийому на навчання) за кожною спеціальністю попередньо поділяються МОН України за **укрупненими освітніми регіонами** (не закладами вищої освіти, що принципово!) відповідно до чисельності населення та загального ліцензованого обсягу підготовки за певною спеціальністю у вишах цього регіону за прозорою для суспільства та регіонів методикою.

Загальний ліцензований обсяг підготовки за певною спеціальністю у вишах регіону, який визначається встановленими державою Ліцензійними умовами, дає можливість оцінити (хоча б опосередковано) спроможність вищої школи такого регіону щодо підготовки фахівців за певною спеціальністю.

Табл.4

Коефіцієнти поділу державного замовлення за укрупненими регіонами

№	Укрупнений регіон	Кількість населення станом на 1.01.2017р	Коефіцієнт розподілу держзамовлення
1	Західний регіон	8193954	0,191624
2	Північний регіон	9206395	0,215301
3	Центральний регіон	8833373	0,206578
4	Східний регіон	9189150	0,214897
5	Південний регіон	7337644	0,171600
	ВСЬОГО	42760516	1,000000

Таким чином, запропонована методика розподілу державного замовлення за укрупненими освітніми регіонами складається з двох етапів. На першому етапі суперобсяг державного замовлення для будь-якого (*i*-го) укрупненого освітнього регіону за конкретною *k*-тою спеціальністю (CO_i^k) визначається за формулою:

$$CO_i^k = CO^k \times PK_i \quad (1)$$

CO^k - визначений постановою КМУ обсяг державного замовлення за *k*-тою спеціальністю;

PK_i - розрахунковий коефіцієнт поділу державного замовлення для *i*-го освітнього регіону України (див. табл. 4).

На другому етапі методики, отримані значення суперобсягу державного замовлення за конкретною спеціальністю CO_i^k для певного укрупненого освітнього регіону корегуються у відповідності до сумарного ліцензованого обсягу підготовки за певною *k*-тою спеціальністю у вишах цього регіону ($СЛО_i^k$):

$$\text{СОЛ}_i^k = \text{СЛО}_i^k \times \text{КЛ}_i^k \quad (2)$$

СОЛ_i^k - скорегований у відповідності до сумарного ліцензованого обсягу підготовки за певною k -тою спеціальністю у вишах i -го регіону суперобсяг державного замовлення за цією спеціальністю;

КЛ_i^k - корегуючий коефіцієнт, який залежить від частки сумарного ліцензованого обсягу підготовки за певною k -тою спеціальністю у вишах i -го регіону (СЛО_i^k) у загальному ліцензованому обсязі підготовки за певною k -тою спеціальністю у всіх вишах України (ЛО_i^k):

$$\text{КЛ}_i^k = 1 + \frac{\text{К}_i^k - \bar{\text{К}}_i^k}{\bar{\text{К}}_i^k} \quad (3)$$

$$\text{К}_i^k = \frac{\text{СЛО}_i^k}{\text{ЛО}_i^k}. \quad (4)$$

$\bar{\text{К}}_i^k$ - середнє значення коефіцієнту сумарних ліцензованих обсягів за спеціальністю, яке залежить лише від кількості виділених укрупнених освітніх регіонів. Так, у разі виділення п'яти укрупнених освітніх регіонів, дорівнює 0,20.

При цьому виконуються умови:

$$\text{СОЛ}_i^k = 0 \quad \text{при} \quad \text{СЛО}_i^k = 0$$

$$\text{СОЛ}_i^k \leq 0,51 \times \text{СЛО}_i^k \quad (5)$$

Які бачаться **переваги регіоналізації** адресного розміщення державного замовлення на підготовку за ступенем бакалавра:

- Збереження існуючих переваг впровадженого алгоритму адресного розміщення державного замовлення на навчання для здобуття ступеня бакалавра, в тому числі прозорість розподілу державного замовлення та конкуренція між закладами вищої освіти за уподобаннями абітурієнтів;
- Спрощує Умови прийому до закладів вищої освіти за рахунок ліквідації «регіональних коефіцієнтів», кількісні значення яких встановлюються не прозоро;
- Гарантоване державне фінансування розвитку людського капіталу за регіонами України відповідно до вимог пункту 8 статті 72 Закону України «Про вищу освіту»;

- Створення справедливих умов для розвитку конкурентоздатних напрямів підготовки та наукових шкіл, що історично склалися у вишах всієї країни та забезпечують розвиток людського капіталу за всіма регіонами України;
- Формування прозорих передумов для створення потужних регіональних університетів в умовах справедливої конкуренції між закладами вищої освіти в межах регіону та без негативного впливу на можливості розвитку людського капіталу в цьому регіоні України
- Створення умов для підвищення академічної мобільності молоді з різних регіонів країни, і тим самим зменшення регіональних ментальних відмінностей, що існують, підвищення толерантності населення до іншої точки зору на історію України та шляхи її розвитку.

І декілька слів щодо побоювань, що висловлювалися при попередніх обговореннях методики регіоналізації адресного розміщення державного замовлення:

1) *«Впровадження регіональних квот вбиває конкуренцію в рамках України»* або *«Регіоналізація не узгоджується із нормами законодавства щодо вільного вибору закладу вищої освіти громадянами України незалежно від місця проживання»*.

Ці твердження повністю не відповідають дійсності – в умовах регіоналізації адресного розміщення державного замовлення абітурієнт незалежно від місця проживання може брати участь в конкурсах на спеціальність в будь-якому регіоні. Він лише повинен бути готовим до того, що в більш "престижному" регіоні прохідний бал буде вищим. Конкуренція закладів вищої освіти залишається та посилюється як в рамках окремого регіону, що створює справедливі та прозорі умови для створення потужних регіональних університетів, так й в межах України – в боротьбі за кращого абітурієнта, і тим самим - за краще фінансування в умовах запровадження з 2019 року формульного розподілу бюджетного фінансування закладів вищої освіти.

Ще раз підкреслимо, що регіоналізація широкого конкурсу жодним чином не заперечує позиції *"якомога більше вступників мають можливість навчатись в університеті свої мрії"*. Це не "закриті конкурси" для абітурієнтів "свого регіону" - вони відкриті для всіх абітурієнтів країни! Більше того, ця методика сприятиме, як вже вказувалося, академічній мобільності абітурієнтів, що є важливим кроком об'єднання країни.

2) *«Регіоналізація адресного розміщення призведе до перетягування абітурієнтів до крупних регіональних центрів вищої освіти і тим самим вб'є ЗВО деяких областей»*. По-перше, в існуючих умовах адресного розміщення державного замовлення немає жодних запобіжників для вказаного процесу. Більше того зараз, як було показано вище, об'єктивно існують умови для занепаду вищої освіти цілих регіонів, а не окремої області.

Крім того, ніхто не заперечує проти того, що в Україні є надмірна кількість ЗВО, і МОН України разом з представниками ЗВО шукають оптимальні шляхи реалізації цього важливого завдання. На наш погляд, саме в умовах регіоналізації адресного розміщення державного замовлення буде відбуватися природня конку-

ренція між ЗВО одного регіону, їх об'єднання в межах обласних центрів, що підвищить їх конкурентоздатність в межах цього регіону. Але, головне при такому шляху оптимізації мережі ЗВО – це те, вона не буде впливати на можливості розвитку людського капіталу в цьому регіоні України.

3) *«Регіоналізація адресного розміщення призведе до недобору за певними спеціальностями в цілому по країні, так як держзамовлення буде надаватися у ті регіони, де немає підготовки за цими спеціальностями».* Це застереження втрачено за рахунок корегування обсягів держзамовлення для укрупнених освітніх регіонів у відповідності до сумарного ліцензованого обсягу підготовки за певною спеціальністю у вишах цього регіону. Таким чином, якщо в певному регіоні не готують металургів, то й до нього не буде надано держзамовлення за цією спеціальністю.

Запропонований підхід до регіоналізації алгоритму широкого конкурсу звісно не є «істиною в останній інстанції», але, на наш погляд, є доброю основою для обговорення та вдосконалення. Саме такий підхід був запропонований у рішенні Ради ректорів закладів вищої освіти від 21.10.2017р., а саме:

«Звернутися до МОН України щодо проведення дискусії щодо доцільності впровадження запропонованих закладами вищої освіти Одеської області змін у алгоритмі широкого конкурсу».

Вважаємо, що Міністерство освіти і науки України як центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, який *«бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері вищої освіти, науки, підготовки фахівців з вищою освітою»* (стаття 13 Закону України «Про вищу освіту») має прийняти виважене рішення щодо внесення коректив до алгоритму адресного розміщення державного замовлення на навчання для здобуття ступеня бакалавра для забезпечення збалансованого розвитку вищої освіти та людського капіталу у всіх регіонах України.

Нагадаю, що згідно зі статтею 2 цього закону державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується, в тому числі, на принципі *«сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу»* шляхом *«збереження і розвитку системи вищої освіти»* та *«визначення збалансованої структури та обсягу підготовки фахівців з вищою освітою з урахуванням потреб особи, інтересів держави, територіальних громад і роботодавців».*

Голова Ради ректорів
ЗВО Одеської області

проф. С.М. Степаненко

03.05.2018р.